

غوطه‌ور شد

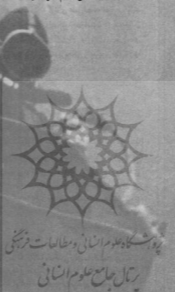
کشیتها و یافته‌هایی که در طول زمان سالم مانده‌اند، نقطه اوج تحقیقات باستان‌شناسی زیرآبی را تشکیل می‌دهد. با این حال با نگاهی دیگر به مهمترین تحقیقات باستان‌شناسی در طول سی سال گذشته به این نتیجه می‌رسیم که اعتبار معنوی باستان‌شناسی زیرآبی از میان رفته و شکوه و عظمت دستاوردهای خود را از دست داده است. حقیقت این است که باستان‌شناسی زیرآبی همچون شعله سرکش به همه جا گسترش یافته است. امروزه چندین هزار محوطه زیرآبی در سراسر جهان شناسایی شده است که عمر آنها از چندین دهه تا ۴۵۰۰۰ سال پیش، و از محوطه‌های صید دوران سنگ در تاسمانی تا فایده‌های نویدار جنگ استقلال آمریکا و از کف فریسی مدیترانه تا دریاچه‌های مرتفع و گودالهای قاجالاب در مکزیک و فلوریدا متفاوت است. حدها باستان‌شناس حرفه‌ای دست کم بخشی از وقت خود را صرف

به خدمت گرفتند. این شیوه‌ها شاید تا پایان جنگ جهانی دوم تنها در مورد تعداد انگشت‌شماری از محوطه‌ها به کار گرفته شد، اما در این زمان زاگ-ایو کوستو کاشف فرانسوی و مهندس امیل گیلان موفق به اختراع دستگاه کامل تنفس در زیر آب شدند و کار کردن با هزینه کم و آسان تا عمق ۵۰ متری در زیر آب را برای دانشمندان و کاوشگران پذیر ساختند.

تاکنون صدها کتاب و مقاله درباره باستان‌شناسی زیر آبی چاپ و منتشر شده است. به ویژه در طول سی سال گذشته درباره شماری از حرفات زیر آبی تبلیغات وسیعی به عمل آمده است (نگاه کنید به صفحه ۱۶). این یافته‌ها، بررسی‌ها، و کاوشها از اهمیت اساسی برخوردار بوده و مسووجات پیشرفت هنر و علم بسورسی در زیر آب، لایه‌نگاری، و تعبیر دریانوردی در دنیای باستان را فراهم آورده است. کاوشهای اساسی انجام گرفته در لایه

باستان‌شناسی در زیر آب رشته علمی جدیدی با طرفداران فراوان

حاشنگاههای باستان‌شناسی در زیر آب به حدود یک قرن برمی‌گردد، زمانی که تنی چند از باستان‌شناسان بنسور شروع به استفاده از شیوه‌های غواصی با کلاه مخصوص غواصی کردند. با غواصان، وسایل اسفنجی را برای بدین ویرانه‌های مدفون در زیر آب یا لایه کشتیهای غرق شده

پروژه‌های علمی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

صدا برای گردآوری سرج داده‌ها در محل موجب بهبود رونق‌ها شده، و بر سرعت کار افزوده است. اما همیشه هدف یکی بوده است: ثبت سه‌بعدی ساختار یک نهاده، اعم از لاشه یک کشتی غرق شده، یا یک محوطه مسکونی، به نحوی که بتوان به تلسل اینبوه یافته‌های مصنوع و بقایای طبیعی دست یافت. آنگاه، این تلسل زمانی اثباته بی‌رویه‌ها و به صورت معکوس منظم کرد، به طوری که بتوان تا حد امکان به شرایط و طرز استفاده دست‌ساخته‌ها در لحظه پیش از نهاده شدن نزدیک گردید.

گزارش‌هایی که در فضعات بعدی می‌آیند، بیشتر کوچکی از صدها فعالیت باستان‌شناسی زیرآبی است که در حال حاضر در بسیاری از کشورها انجام می‌پذیرد. این فعالیتها از حفاریهای بزرگ متمرکز در موزه‌های عمده تا کاوش در کشتیهای کوچک، به توسط افراد غیر حرفه‌ای را دربر می‌گیرد. این کاوشها و سزگی فعالیت‌های باستان‌شناسی زیرآبی در دهه ۱۹۸۰ است. و مسهتر از همه، این گونه فعالیتها نشان‌دهنده سطح سالمی از انرژی، علاقمندی به شناخت فضایی و پاسخ بر انگیزنده برای نظریه‌های تازه است.

باستان‌شناسی زیرآبی در آینده در چه مسیری گام خواهد نهاده قبل از هر چیز، در اینجا شاید بهتر باشد اندکی احتیاط به خرج داده و به نظریه‌ای که می‌گوید باستان‌شناسی زیرآبی به کمال رسیده است، یا دیده شود تردید بکنیم. بر خورده‌های میان‌سرده‌ها و غیر سرده‌ها، باستان‌شناسان و شکارچیان آبنا، مینق، گنج‌یابها و آتاهایی که هدفی جز حفظ و ارائه گذشته به سود نسلهای حال و آینده ندارند، هنوز به طور پیوسته مشکل‌زا هستند. گذشته از آن، معیج قانون یا روش واقعاً مؤثری وجود ندارد که از این برخوردها جلوگیری کند. برای ایجاد نظم به تلاش آموزشی گسترده‌ای در وسیعترین مفهوم آن نیاز است.

اتحادیه جهانی فعالیت‌های زیرآبی (CMAS) اخیراً در کوشش جهت پاسخ به نیاز لرزیهای همه‌جانبه وضعیت حاضر باستان‌شناسی زیرآبی، و نیز برای مبادله گسترده‌تر اطلاعات (نگاه کنید به صفحه بعد)، به بررسی میراث فرهنگی زیرآبی پرداخته است. در این رابطه CMAS پرشکوهی را در مورد منابع فرهنگی مربوط به دریا و محوطه‌های زیرآبی درون مرزی که ۱۵۱ کشور فرستاده است. اطلاعات دربارهٔ مجموعه آثار ملی که به توصیف تعدادی یافته‌های به دست آمده از دریا و آبهای درون مرزی کشورهای گوناگون می‌پردازد از آفریقا، آسیا، اروپا و سراسر کشورهای ساحلی دریای مدیترانه دریافت شده است. از اهداف این بررسی گردآوری پیشنهادها خاص برای بالا بردن سطح حمایت از تحقیقات زیرآبی است.

مردم به طور فزاینده درسی‌سایند که میراث باستان‌شناسی زیرآبی به تمامی مردم، به ملت و جامعه تعلق دارد، و هیچکس برای نفع شخصی حق ویران کردن یا بهره‌برداری از آن را ندارد. اگر هزینه حفاری یک کشتی یا یک شهر و حفظ آن در خشکی بیش از حد گران است، بهتر است آن را به حال خود رها ساخته و همچنان آن را در زیر آب حفظ کرد. اگر اولویتهای اجتماعی ساختن یک بندرگاه، جاده، سد یا حفاری چاه نفت را اجتناب‌ناپذیر است، باید اقدامات باستان‌شناسی پیشگیری‌کننده انجام گیرد. همان‌گونه که در مورد خشکی در بسیاری از کشورها

که اکنون در دنیا دهها میلیون نفر به باستان‌شناسی زیرآبی علاقمندند، در میلیون نفر یا بیشتر ورزش غواصی می‌کنند. چند صد تن باستان‌شناس حرفه‌ای‌اند، و چندده نفر گنج‌یاب و جسد‌دار. بسیاری از باستان‌شناسان حرفه‌ای زیرآبی ناگفته دارند که کار آنها بدون همکاری غیر حرفه‌ایها امکان‌پذیر نخواهد بود.

از آنجا که امروزه در بیش از شصت و پنج کشور فدراسیون ورزش غواصی وجود دارد، و بیشتر آنها علاقه

عکاسی برای باستان‌شناس زیرآبی و سبدهای اساسی است، باستان‌شناسی که باید مانند حفار محوطه‌های باستانی موقفیت یافته‌ها را ثبت کرده و بررسی دقیقی از محوطه به عمل آورد. امروزه در تهیه نقشه دقیق محوطه‌ها از روی عکسهای استریوسکوپیک که از یک نقطه ثابت از جهات گوناگون گرفته شده است، به طور وسیعی از استریو توگرافتری استفاده می‌شود. دست پرچسته با دوربین عکاسی استفاده می‌شود. دست چپ، یک باستان‌شناس غواص دوربسی را بر سر پایهای سوار می‌کند که آماده استریو توگرافتری است. از آنجا که معمولاً جهانگمان نسبی منطبق‌زیر حفاری در یک عکس تنها امکان‌پذیر نیست، باستان‌شناسان با قرار دادن تعدادی عکس در کنار هم تصویری کل از محوطه را ارائه می‌کنند. سابقین، فستوموزاپیک از یک کشتی غرق شده قرن هفدهم سدهی به نام کرونان در دریای بالتیک (نگاه کنید به مقاله صفحه ۲۶). اختلافات عمده در عکاسی زیرآبی از میان رفتن نور، رنگ، و تضاد رنگ در اثر افزایش عمق است.

جمعی به باستان‌شناسی زیرآبی دارند. حتی سفرنامه داشت اگر شماره محوطه‌های زیرآبی جدید که به سفارشات گزارش می‌شود، به سرعت افزایش یابد. برای مثال، در دریای مدیترانه بیشتر لاشه‌های شناخته شده کشتیهای باستانی غرق شده در جنوب فرانسه گزارش شده است. زیرا بیشترین غواصان در این منطقه ورزش می‌کنند. به طریق اولی، بیشتر محوطه‌های نوسنگی نزدیک سواحل دانمارک، اسرائیل و فلوریدا کشف شده است. زیرا در این مناطق غواصان ورزشکار و حرفه‌ای برای شناسایی این محوطه‌ها یا باغبگر همکاری می‌کنند. از آنجا که غواصی به عنوان یک سرگرمی ورزش نسبتاً گران است، این ورزش به طور فزاینده در کشورهای در حال رشد و به موازات ارتفاع سطح تکنولوژی و بالا رفتن استانداردهای اقتصادی زندگی در آنها توسعه می‌یابد. بنابراین، در سالهای آتی می‌توان در انتظار افزایش تدریجی اطلاعات تازه از سواحل آسیا و آفریقا بود. ■

تیکلاس سی. فلیپسکی اهل انگلستان رئیس کمیته علمی اتحادیه جهانی فعالیت‌های زیرآبی، سالها در غواصی محوطه‌های باستانی که به بزرگ‌ترین تجربه قانون دارد و مقالات و کتابهای در این زمینه از وی چاپ و منتشر شده است. وی به همراه تیم به مشاوره سرگیری معلقه *Outstanding Coast Lines and Marine Archaeology, Towards the Protection of Land Bridges and Continental Shores, Academic Press, London (1983).*

مارگ ریتسه باستان‌شناس بریتانیایی متخصص در سفال رومی و قرون وسطایی، و مدیر کمیته باستان‌شناسی اتحادیه جهانی فعالیت‌های زیرآبی. رتبه‌ها در زیر آب و هم در خشکی حفاریات قانون کرده است.

PHOTO by County Museum, Swindon

بررسی بین‌المللی دربارهٔ میراث زیرآبی

علمی این سازمان که در سال ۱۹۷۰ تأسیس گردید، از نمایندگان هیأت‌های تشکیل شده است که علاقه‌مند به غواصی حرفه‌ای بوده و کمیسیون‌هایی در زمینهٔ زیست‌شناسی حفاظت، تکنولوژی، زمین‌شناسی و باستان‌شناسی دارد.

تاکنون تعدادی از محوطه‌های باستان‌شناسی مهم دریایی که از ارزش جهانی فسیل‌های اقتصادی برخوردارند، به گنجینهٔ میراث جهانی یونسکو افزوده شده است. این محوطه‌ها زیر پوشش سازمان حفاظت و همکاری بین‌المللی قرار گرفته است که با موافقت انجمن میراث جهانی تأسیس شد و در کنفرانس عمومی یونسکو در سال ۱۹۷۲ مورد قبول واقع گردید (نگاه کنید به مجلهٔ پیام یونسکو، اکتبر ۱۹۷۷). محوطه‌های دیگری که زیر پوشش سیستم حمایت این سازمان قرار دارد عبارتند از صخرهٔ مرجانی بزرگ (در اسرائیل) که در آن تعدادی کنش غرق شده متعلق به دوران تشریحی از جمله کنش پادشاهی پانتورا شناسایی شده است (نگاه کنید به صفحه‌های رنگی) که در سال ۱۹۹۱ به گل نشست. این فهرست همچنین جزیرهٔ گدوری (سنگال)، شهرهای عظیم دوران کلاسیک کارتاژ (تونس)، لیبیس ساگانا (جمهوری عربی اسی) و ویرانه‌های کولوا کسپویا و سونگر منارا (جمهوری متحده تانزانیا) را در برمی‌گیرد. زمانی از این نقاط بازار گلابین پرمختن بزرگی از تجارت الیتراس هند نظارت داشتند.

کمیته علمی اتحادیهٔ جهانی فسیل‌های زیرآبی (CMAS) در حال حاضر به بررسی بین‌المللی دربارهٔ میراث فرهنگی زیرآبی پرداخته است. فزاین بررسی که به کمک یونسکو آماده می‌شود، منابع فرهنگی مربوط به تریاتولوژی و صخره‌های زیرآبی درون مرزی، مکانیزم‌های حفاظت آنها، تنوع غرق شدن کشتیها، فهرست میراث فرهنگی زیرآبی، راه‌های انتشار نتایج به دست آمده، و اولویتها برای مطالعات باستان‌شناسی زیرآبی مورد تجدیدنظر قرار خواهد گرفت. این بررسی برای ثبت بسیاری باستانی در زیرآب و موقعیت آنها طرح‌ریزی شده است. CMAS که همچنین برای غواصی علمی یک قانون بین‌المللی تهیه کرده است، یک سازمان بین‌المللی غیر دولتی است. این سازمان هیأت‌های ملی علاقه‌مند به تسریع و سلامت شواصان غیر نظامی و غیرتجاری فعال در زمینه‌های ورزش، عکاسی، علوم، حفاظت، پزشکی، و تکنولوژی وسایل غواصی را فراهم می‌آورد. کمیته

